

УДК 811.161.2'373

КОЛЕСНИК Наталя – доктор філологічних наук, доцент кафедри історії та культури української мови, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, вул. Коцюбинського, 2, Чернівці, 58012, Україна (nkolesnyk@yahoo.pl)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3396-9120>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4557.2018.42.151926>

ОСНОВНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОЛЬКЛОРОНІМІВ

Анотація. *Методологічною основою дослідження фольклоронімів є як загальнонаукові (спостереження, аналіз, синтез, порівняння, індукція та дедукція, узагальнення), так і власне лінгвістичні методи і прийоми. Основний метод дослідження – описовий із властивими йому прийомами зовнішньої та внутрішньої інтерпретації (доречним є застосування інвентаризації та класифікації онімів; прийому мовної атрибуції тощо). Доцільним є застосування окремих прийомів порівняльно-історичного методу: диференційного аналізу; прийому реконструкції імен та їх форм; етимологізування з елементами словотвірного та структурного аналізу; прийому відносної хронології. Фольклороніми як інгерентні елементи фольклорного тексту потребують також використання контекстуально-інтерпретаційного аналізу. Прийом зіставлення та окремі когнітивні аспекти можуть бути залучені для з'ясування закономірностей власне української фольклорної номінації.*

Ключові слова: фольклоронім, фольклорна ономастика, лінгвістичний метод, прийом, методика дослідження.

Постановка проблеми. Будь-яка наукова галузь для отримання нових знань вибудовує на певній методологічній основі власну систему методів дослідження. На думку вчених-теоретиків, ономастика послуговується переважно лінгвістичними методами, особливим є лише їх комбінування, яке зумовлюють мета та специфіка дослідження онімів [19, 194].

Для методики дослідження фольклорної ономастики, яка належить до межових, комплексних дисциплін, характерними є використання і поєднання з власною метою різноманітних загальнонаукових, загальнолінгвістичних та власне ономастичних методів.

Виклад основного матеріалу. Основним методом вивчення фольклоронімів є найпоширеніший і найдавніший лінгвістичний метод – описовий. Мовознавчому аналізу народнопісенного ономастикону передують інвентаризація та класифікація онімного матеріалу, що є одним із вихідних етапів дослідження. Саме на цьому етапі відбувається уточнення об'єкта вивчення, а також залежно від мети дослідження – відбір категорій, що вивчатимуться, виокремлюються принципи класифікації залученої до аналізу онімної лекси-

ки. Згадані прийоми, наприклад, допомагають чітко окреслити межі сакральної частини фольклоронімного простору. Під час аналізу найдавніших шарів пропріативів, а саме міфонімів та теонімів, варто за необхідності залучати прийом мовної атрибуції. Фольклоронімія, як і загальнонаціональна система називання, є сукупністю не тільки різночасових онімів, але й таких, що є різномовними за походженням. Ономасти вважають такий стан онімійної системи ономастичною універсалією [19, 198]. У процесі опису фольклоронімів ми зіткнулися з проблемою мовної атрибуції частини українських особових імен (*Василь, Іван, Роман, Юрій, Галя, Ганна, Маланка та ін.*). На наш погляд, з огляду на їх функціонування в українському пісенному фольклорі, беззастережно трактувати ці власні назви тільки як запозичення з давньоєврейської, грецької, латинської не можна, і це, безперечно, змушує під іншим кутом подивитися на історію становлення національної антропонімійної системи. Отже, використання саме прийому мовної атрибуції дає змогу по-новому трактувати історію становлення української онімійної системи, пояснювати її витоки та основні тенденції розвитку.

Оскільки фольклоронімія поєднує різночасові шари онімів, вартий уваги запозичений із праць з порівняльно-історичного мовознавства прийом відносної хронології. На матеріалі фольклоронімії говорити про точну хронологізацію, з огляду на особливості існування та відтворення фольклорних текстів, не можемо. У цьому випадку йдеться насамперед про послідовність появи в онімійній системі тих чи тих онімів: наприклад, про те, що жіночі варіанти міфонімів *Купала* і *Лада* передували їхнім чоловічим корелятам *Купало* і *Ладо* тощо.

Диференційний аналіз з елементами словотвірного може бути застосований для об'єднання спорідненого і розмежування гетерогенного ономастичного матеріалу, наприклад, саме використання цих прийомів дає змогу стверджувати про належність фольклоронімів *Син Божий, Божич* і *Божець* до онімного поля найменувань *Ісуса Христа*. Співвідношення міфонімів та частини сьгоднішніх християнонімів з апелятивами, тобто використання прийому реконструкції імен та їх форм, необхідне для з'ясування особливостей семантики фольклоронімів, природи давніх шарів фольклоронімії. З цією ж метою, а також для аргументації дохристиянського походження частини християнонімів варто використовувати етимологізування з елементами словотвірного та структурного аналізу (зокрема, коли йдеться про зв'язок давніх теонімів і антропонімів).

Елементи формантного аналізу доречно застосовувати для виявлення спільних язичницьких і християнських формантів, що дасть можливість зробити висновок про безперервність української ономастичної традиції. Виділення і зіставлення лексичних основ у сакральних онімах дає підстави для висновку про семасіологічну спадковість, тяглість української онімії, засвідченої народнопісенними текстами.

До власне ономастичних методик роботи з фактажем дослідники відносять прийом виокремлення з певної сукупності онімів імен «язичницьких» і «християнських» [19, 196]. Цей прийом широко використаний у нашому дослідженні «Онiмiя української народної пiснi» разом з контекстуально-інтерпретаційним аналізом [9], бо лише місце і роль фольклоронiма в тексті дає можливість говорити про нього як власне онiм, християнський чи язичницький, питомий чи запозичений і т. д., лише в тексті власна назва повноцiнно виконує свої функції, а отже, саме контекст увиразнює її специфіку.

Кiлькiснi пiдрахунки не є цiллю дослідження в ономастицi, але добре iлюструють певнi ономастичнi концепції та гiпотези, а факт частотности того чи того ономастичного явища стає, безперечно, свiдченням iхньої типовостi. Наприклад, вивчаючи способи iдентифікації жiнок у народнопісенному ономастиконi, ми виявили, що основним засобом найменування у бiльшостi жанрiв є особове iм'я: з 287 текстiв балад, що фiксують рiзноманiтнi власнi назви (топонiми, антропонiми, прагматонiми), 101 текст послуговується лише особовими iменами, тобто вони становлять понад 35 % усього ономастикону. З-помiж посесивних назв превалюють андронiми на *-ка* та *-иха*: вiдповiдно 28 і 25 одиниць у текстах спiванок-хронiк, одного з наймолодших жанрiв у системi пiсенної епiки. Час постання згаданого жанру – кiнець XVIII ст., час розквiту – XIX–XX ст., коли офiцiйна формула найменування з її дво- чи трилексемною структурою (*прiзвище + особове iм'я, прiзвище + особове iм'я + по батьковi*) вже могла впливати на живомовний антропонiмикон, фольклорний зокрема.

З огляду на те, що сьогоднi розвиток ономастичних студiй, зокрема й фольклорної ономастики, перспективний у руслi антропоцентричної парадигми, при аналізi матерiалу мовнi факти варто розглядати у зв'язку з фольклорними та етнографiчними даними [5–7; 13; 16; 21].

Доречно використовувати у дослідженні онiмiв усної народної творчостi також прийом зiставлення. За нашими спостереженнями, фольклоронiми мають здатнiсть найяскравiше, найчiткiше реалiзовуватися у всеслов'янському контекстi, у межах слов'янської етнiчної й культурної спадщини. Причини цього мають рiзну природу, як генетичну, так і функцiональну, як на рiвнi онiмiйної системи, так і на рiвнi фольклорного тексту. Опрацьованi нами 5 тисяч текстiв українських обрядових пiсень та майже 4 тисячi текстiв необрядової лiрики, дум, iсторичних пiсень та спiванок-хронiк фiксують дуже обмежено антропонiмоформулу *особове iм'я + iм'я по батьковi* у текстах, як правило, з тих рiгiонiв, що межують з Росiєю. Але зробити остаточний висновок щодо мiсця згаданої вище антропонiмоформули у фольклорному iменнику українцiв ми змогли, лише порiвнявши її функцiонування у пiсеннiй поезiї українцiв та iнших слов'ян. З усiх нацiональних фольклорiв у цьому планi вирiзняється росiйський, саме в росiйських фольклорних текстах iмена по батьковi на *-овна (-евна)* окремо та в складi антропонiмоформул частовживанi. Так, I. Петрова зауважила, що в росiйських обрядових пiснях «iмена по

батькові становлять приблизно третину від загальної кількості власних назв» [18, 9], а «дволексемна модель “ім’я + ім’я по батькові” є найуживанішим способом... найменування героїв у текстах обрядової і необрядової поезій» [18, 13]. Інша російська дослідниця Р. Головіна, дисертація якої присвячена антропонімам у російській народній ліричній пісні, з’ясувала, що вживання андронімів і патронімів у розглянутому нею матеріалі – поодинокі, а от імен по батькові засвідчено: чоловічих – 484, жіночих – 425 [2, 6]. І навпаки, в українському фольклорному ономастиконі посесивні найменування як чоловіків, так і жінок після особових імен належать до найуживаніших, зокрема, доволі поширені андроніми на *-ка* та *-иха*. Отже, лише зіставлення української пісенної традиції називання жінки з подібними традиціями інших слов’ян дає підстави зробити фаховий висновок (див. детальніше [8]).

Не менш вартісними, вважаємо, є зіставлення функціонування у фольклорних текстах слов’ян ключових онімів, які є репрезентантами як окремих фольклорних, так і загальнонаціональних культур загалом. Наприклад, лише порівняння українських фольклорних назв *Богородиці* з її найменуваннями у фольклорі інших слов’ян дало змогу зробити висновок, що, попри їхній тісний зв’язок з релігійною традицією, в українській ономастичній традиції активно реалізується передусім ідея материнства *Диви Марії* і закріплюється та номінативна модель, яка є втіленням культу жінки-матері. Потамонім *Дунай* віддавна був залучений до зіставних досліджень. Причинами цього є не тільки всеслов’янське поширення цієї лексеми, а й її привабливість для етногенетичних, лінгвокультурологічних студій. Як засвідчили наші дослідження, лексема *Дунай* в українському, польському, білоруському, російському та інших слов’янських фольклорах вирізняється не лише своєрідним суміщенням видового й родового понять, специфічним набором символічних значень, але й особливим конотативним змістом та своєрідним набором художніх засобів, що формують її оцінність [17]. Саме в українському фольклорі, якщо розглядати вживання потамоніма *Дунай* у слов’янському контексті, символічне значення цієї лексеми найбагатше. Для праслов’янської свідомості опозиції «свій–чужий», «життя–смерть» є базовими. *Дунай* навіть у сучасному прочитанні в частині українських народнопісенних текстів є межею між світом своїм і чужим, світом живих і мертвих. Ріка у фольклорі сприймається і як узагальнений образ води (про взаємозамінність в текстах усної словесності лексем *вода*, *ріка*, *море*, *озеро*, *Дунай* і т. д. йшлося вже не раз). А вода завжди була пов’язана з ритуалами, що стосувалися проблеми життя і смерті. Український фольклор зберіг значення цієї лексеми як сакралізованого місця, пов’язаного з першоподіями: *Ой в ліску, в ліску на жовтім піску / Росте деревце високе, тонке. / Високе, тонке, в корінь глибоке, / В корінь глибоке, в листок широкое, / В вершок кудряве, а в цвіт багряне. / А на тім кудрі сам сокіл сидить, / Ой сидить, сидить, далеко видить, / Далекое видить – до краю Дунаю. / А на тім Дунаї кораблі плавають, / А в тих кораблях самі панове і старі люди / Судочку судять, радочку радять. / Та й раду радять первовічну, Первовічну,*

довговічну... У багатьох текстах ріка символізує смерть: *Взяв милий миленьку під білі боки, / Вкинув її в Дунай глибокий...* У пізніших за часом виникнення жанрах уже превалує мотив Дунаю як чужої сторони: *Ой там на морі, там на Дунаю, / Там розмовляє козак з орлом: / – Орле, орле, сивий соколе, / Чи був же ти в чужій стороні, / Чи чув же якії новини, / Чи не тужить дівчина по мені.* Весільний (ширше родинно-обрядовий) фольклор щедро послугується образом Дунаю, бо в давнину весільний обряд був тісно пов'язаний з поняттям ініціації, що лише увиразнює розуміння «весільного Дунаю», переправи через нього, потопання в ньому як переродження, знову народження, переходу через межу між світом реальним і потойбічним: *Плини, плини, щукорибоньку, / Поки-сь час на Дунаєнку, Бо як тебе риболов зловит, / З тебе луску здоймет. / Гуляй, гуляй, Євуненьку, / Поки ще-сь у батенька, / Бо як тебе Івасенько возьме, / Гулянінько одойме.*

Насамкінець хочемо наголосити на перспективах картографування фольклоронімів та застосування лінгвогеографічного методу. Встановлення ареалів поширення народнопоетичних пропріативів дає можливість говорити не лише про вітчизняну систему фольклорних власних назв на різних етапах її розвитку, але й зіставляти її з подібними системами інших слов'ян, що, безперечно, увиразнить специфіку умов постання і формування власне національної фольклоронімії. На наш погляд, методом картографування різних варіантів певного особового імені, враховуючи частоту вживання конкретних словотвірних афіксів, використаних для їхнього творення, моделей прізвищ і посесивних назв, можна було б увиразнити межі територіального поширення відповідних форм. Це, безперечно, доповнило б картину основних говіркових ареалів антропонімів, уточнило б наші знання про діалектні межі загальнонаціональної мови. Опрацьований пісенний фольклор з Гуцульщини засвідчив найпродуктивніші словотвірні моделі прізвищ, поширених у цьому регіоні, із суфіксами *-ук (-юк), -чук та -ак (-як), -чак* : *Варварук, Дмитреюк, Довганюк, Костюк, Крамарчук, Магделюк, Марисюк, Миронюк, Туманюк; Гаврляк, Іванчак, Крутоняк, Марисяк, Марусяк, Мочернак, Петиляк, Чунтуляк.* Їх кількісне співвідношення з дериватами, утвореними за допомогою інших формантів, – більше 50 %, виявилось доволі близьким до показників реальної історичної ономастики. Записи українських народних пісень І. Манжури з Харківщини, Дніпропетровщини, Сумщини та Марка Вовчка і Опанаса Марковича з Київщини, Полтавщини, Чернігівщини, Поділля фіксують як превалюючу словотвірну модель із суфіксом *-енко (-єнко)*: *Бондаренко, Ваненко, Карпенко, Ковновченко, Кравченко, Морозенко, Ничаєнко, Папаєнко, Якименко,* що теж має підтвердження в реальному ономастиконі. За даними досліджень історичної антропонімії, у XVII ст. утворення на *-енко* належать до найпоширеніших на всій східноукраїнській території та й у сучасному іменнику Південно-Східної України, Північного Степу України (див. детальніше [12]).

Окрім того, працюючи з фольклоронімами, засвідченими пісенним матеріалом українсько-польського, українсько-словацького, українсько-угорсько-

го, українсько-білоруського, українсько-російського, українсько-румунського, українсько-молдавського пограниччя, здійснивши відповідно їх картографування, можна було б з'ясувати просторову глибину та давність взаємодії мов на онімному рівні [11]. Ще в 70-х роках ХХ ст. польська дослідниця С. Курцова, вивчаючи демінутивні варіанти чоловічих особових імен українсько-польського пограниччя на матеріалі зібрання фольклору О. Кольберга, дійшла висновку, що попри певні застереження щодо студій на матеріалі фольклору, вони можуть бути прекрасним доповненням чи підтвердженням спостережень, здійснених на основі інших матеріалів [22, 236].

Говорячи про напрями лінгвістичного картографування в Україні, П.Ю. Гриценко зауважив, що «досі не охопленими регіональним картографуванням залишаються Підляшшя, Берестейщина, Курщина, Кубань, території давнього поселення українців, відповідно – давнього функціонування українських діалектів» [3, 77]. У ХХ ст., особливо в другій його половині, українці згаданих вище етнічних земель зазнали потужних асиміляційних процесів, а їхні системи найменування поготів. Отож нерідко саме фольклорні записи ХІХ – поч. ХХ ст. є чи не єдиним джерелом як дескриптивного, так і картографічного опрацювання історичного антропонімікону етнографічних районів України, що опинилися за межами української держави (див. про це детальніше [12]).

Перспективним для студій фольклоронімів, на наш погляд, є також лексикографічний аспект. Ще на початку 80-х ХХ ст. Г. Борек, розглядаючи завдання і потреби польської ономастичної лексикографії, зауважив, що в цій галузі стільки не реалізованого, а потреби такі великі, що останні вже перевищують теперішні можливості ономастики [20, 136]. Упродовж останнього десятиліття фольклорні оніми потрапляють в поле зору укладачів різного типу лінгвокультурологічних словників та словникових видань, присвячених мові фольклору. Але їх фіксація або має вибіркового, епізодичного характеру, або укладачі залишають роботу з онімним матеріалом на майбутнє. Наприклад, сьогодні курська школа лінгвофольклористики працює, й доволі успішно, над широкомасштабним проектом словника російського фольклору, проте власні назви поки що не увійшли до його вокабулярію. М. Бобунова, один з авторів проекту, проаналізувавши всі словникові видання фольклоронімів у російській лінгвістиці та вивчивши проблему включення в словники мови російського фольклору власних назв, так пояснює відсутність у своєму виданні онімів: «...фольклорні власні назви, безумовно, гідні лексикографічної уваги, але поки що через відсутність спеціальних досліджень семантичної структури різних типів онімів у різних фольклорних жанрах та відсутності традиції лексикографічної презентації фольклорного слова в цілому їх опис передбачений у вигляді окремих випусків» [1, 91]. Загалом у слов'янській лінгвістиці досягнення лексикографування власних назв, ужитих у текстах фольклору, незначні як щодо кількісного опрацювання багатств фольклорного ономастикону, так і щодо розробки теоретичних засад таких видань.

Отже, нині актуальним є створення словника фольклорних власних назв, який би представляв фольклороніми системно, базувався, зважаючи на їхню специфіку, на особливих принципах опису з метою адекватного відображення ономастичної парадигми українського фольклору. Зокрема, основними принципами макроструктури словника фольклоронімів вважаємо: поліаспектність; жанровий або «авторський» принцип побудови окремого лексикографічного видання; денотативно-номінативний принцип групування матеріалу для розташування фольклоронімів у межах окремого словника; алфавітний, як найбільш практичний, принцип структурування статей словника в межах одного класу онімів.

Як ми вже зауважили, одним з основних принципів укладання словника фольклорних онімів є його поліаспектність. Він повинен дати об'єктивне уявлення про онімний простір української народної творчості, тобто відзначатися повнотою реєстру, виявити своєрідність фольклорних власних назв, їх текстову поведінку, актуальність окремих онімів і виразів з ними, окреслити ареали фольклоронімів, але також бути і засобом пізнання світу, що є породженням національної мовної свідомості. Щодо принципів побудови, то насамперед зауважимо, що на початках варто укладати одножанрові словники, та, можливо, словники на основі одного фольклорного зібрання. По-перше, такий принцип пов'язаний зі значущістю для фольклорного тексту, а отже, і для оніма, що функціонує в ньому, такої категорії, як жанр. Адже жанр у фольклорі – це окремий варіант культурно-мовної картини світу. По-друге, такий принцип укладання словника дасть змогу якомога точніше локалізувати і в часі, і просторі фактичний матеріал, а це важливо для визначення як ареалів побутування конкретних власних назв, репертуару та моделей найменувань, так і особливостей конотативного наповнення окремих фольклоронімів. По-третє, словник фольклоронімів мусить спиратися і на особливий принцип розташування словникових статей для адекватного відображення фольклорної картини світу. Оскільки онімний простір чітко поділений за розрядами на окремі фрагменти: антропонімний, топонімний, теонімний, зоонімний тощо (за О. Карпенко, їх усього дев'ять [4]), які вирізняються специфікою існування, організацією знань, що безпосередньо пов'язане з особливостями їх денотатів, словникові статті теж варто розташувати за цим же принципом. По-четверте, щодо принципу розташування фольклоронімів у межах розрядів, то імена в реєстрі можна подавати, як ми вже згадували, за алфавітним принципом або – за ступенем частотності, бо найуживаніші фольклорні власні назви – це ті опорні, ключові лексеми, які формують обличчя фольклорного ономастикону та відіграють вагомий роль у побудові національної фольклорної картини світу. Проте, на наш погляд, розташування фольклоронімів за частотністю звуть коло користувачів такого лексикографічного видання. Зрозуміло, що, як і у випадку з лексикографічним опрацюванням, наприклад, курськими лінгвофольклористами фольклорних назв-апелативів, запропоновані принципи укладання словника фольклоронімів не є остаточними і прак-

тична робота над словником неодмінно їх змінюватиме, уточнюватиме, вдосконалюватиме. Отож, до цієї проблеми доведеться повертатися ще не раз (див. детальніше про теоретичні підвалини та принципи лексикографічного опрацювання фольклоронімів, основні засади створення словника, схему побудови словникової статті наші праці [10; 14–15]).

Висновки. Застосування усіх зазначених вище аспектів, прийомів і методів, апробованих нами на конкретному фольклоронімному матеріалі, дає можливість обґрунтувати вибір напряду досліджень, розробити загальну методику дослідження фольклорних власних назв, з'ясувати загальні тенденції розвитку не лише вітчизняної фольклоронімії, але й увиразнити деякі тенденції розвитку загальнонаціональної системи називання.

Література

1. Бобунова М.А. Фольклорная лексикография: становление, теоретические и практические результаты, перспективы / М.А. Бобунова. – Курск, 2004. – 240 с.
2. Головина Р.В. Антропонимы в русской лирической песне : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.01 «Русский язык» / Р.В. Головина. – Орел, 2001. – 19 с.
3. Гриценко П.Ю. Напрями розвитку лінгвістичного картографування в Україні / П.Ю. Гриценко // Національне картографування: стан, проблеми та перспективи розвитку : зб. наук. праць. – К., 2003. – С. 72–79.
4. Карпенко О.Ю. Проблеми когнітивної ономастики : монографія / О.Ю. Карпенко. – Одеса, 2006. – 326 с.
5. Колесник Н. Вияв полікультурності буковинців у фольклорному іменнику / Н. Колесник // *Vukowina. Tradycje i współczesność*. – Pila–Czerniowce–Suczawa, 2006. – S. 207–211.
6. Колесник Н. Дунайський народнопісенний цикл: до проблеми прабатьківщини слов'ян / Н. Колесник // Състояние и проблеми българската ономастика : материали от Международна научна конференция «Славянска и балканска ономастика», посветена на 70-годишнината от рождението на проф. дфн Людвиг Селимски (Велико Търново, 25–26 септември, 2009). – Велико Търново, 2010. – С. 423–433.
7. Колесник Н. Етніми як один із засобів представлення опозиції «свій – чужий» (на матеріалі буковинського пісенного фольклору) / Н. Колесник // *Vukowina. Inni wśród swoich*. – Warszawa–Zielona Góra–Pila, 2017. – S. 57–72.
8. Колесник Н. Крос-культурний аспект вивчення власних назв (на матеріалі пісенного фольклору слов'ян) / Н. Колесник // *Вісник Львівського університету. Серія філологічна* : зб. наук. праць. – Львів, 2012. – Вип. 56. – Ч. 1. – С. 297–305.
9. Колесник Н. Онимія української народної пісні : монографія / Н. Колесник. – Чернівці, 2017. – 368 с.
10. Колесник Н. Основні засади створення словника / Н. Колесник // *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство*. – Луцьк, 2013. – Вип. 25 (274). – С. 9–15.
11. Колесник Н. Проблема зіставного вивчення фольклорних власних назв (на матеріалі українських і румунських народних пісень) / Н. Колесник // *Simposium international. Grigore Bostan – 70. Probleme actuale de filologie romana* (Чернівці, 10–12 жовтня, 2011). – Cernauti, 2011. – P. 412–426.

12. Колесник Н. Про важливість лінгвогеографічного аспекту вивчення фольклорної онімії / Н. Колесник // Науковий вісник Чернівецького університету. Слов'янська філологія : зб. наук. праць. – Чернівці, 2008. – Вип. 428–429. – С. 68–72.

13. Колесник Н. Специфіка семантики фольклорної власної назви з погляду збереження в ній давніх смислів / Н. Колесник // Науковий вісник Чернівецького університету. Слов'янська філологія : зб. наук. праць. – Чернівці, 2010. – Вип. 506–508. – С. 260–266.

14. Колесник Н.С. Структура статті в словнику фольклоронімів (на матеріалі бурлацьких та наймитських пісень) / Н. Колесник // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство. – Луцьк, 2014. – Вип. 2 (279). – С. 7–14.

15. Колесник Н. Теоретичні підвалини та принципи лексикографічного опрацювання фольклоронімів / Н. Колесник // И слово Ваше отзовется. – К., 2012. – С. 235–242.

16. Колесник Н. Фольклоронім Дунай та проблема етногенезу слов'ян / Н. Колесник // Українська мова серед інших слов'янських: етнологічні та граматичні параметри : матеріали Міжнародної наукової конференції (5–6 листопада, 2009). – Кривий Ріг, 2009. – С. 214–222.

17. Колесник Н. Функціонування лексеми Дунай у слов'янському фольклорі / Н. Колесник // Z badań nad polsko-ukraińskimi powiązaniem językowymi : materiały z Międzynarodowej Konferencji Naukowej (Kazimierz Dolny, 26–27 kwietnia, 2002). – Lublin, 2003. – S. 153–164.

18. Петрова И.А. Парадигматические отношения имен собственных и способы ономастической номинации героев в фольклорном тексте : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01 «Русский язык» / И.А. Петрова. – Волгоград, 2001. – 23 с.

19. Теория и методика ономастических исследований / отв. ред. А.П. Непокупный. – М., 1986. – 256 с.

20. Borek H. Zadania i potrzeby leksykografii onomastycznej w Polsce / H. Borek // Onomastica. – 1982. – XXVII. – S. 128–138.

21. Kolesnyk N. Bukowińska toponimika folklorystyczna w aspekcie lingwistyczno-kulturowym / N. Kolesnyk // Bukowina. Integracja społeczno-kulturowa na pograniczu. – Warszawa–Wrocław–Zielona Góra–Piła, 2010. – S. 119–129.

22. Kurzova Z. Męskie imiona zdrobniałe i spieszczone w pieśniach ludu polskiego (na podstawie «Dzieł wszystkich» Oskara Kolberga) / Z. Kurzova // Onomastica. – 1979. – XV. – S. 234–281.

References

1. Bobunova, M.A. (2004). *Folklornaia leksikografia: stanovlenie, teoreticheskie i prakticheskie rezultaty, perspektivy* [Folklore lexicography: formation, theoretical and practical results, prospects]. Kursk [in Russian].

2. Golovina, R.V. (2001). *Antroponimy v russkoi liricheskoi pesne* [Anthroponym in Russian lyric song]. (Extended abstract of candidate's thesis). Orel [in Russian].

3. Hrytsenko, P.Yu. (2003). Napriamy rozvytku lnhvistychnoho kartohrafuvannia v Ukraini [Areas of development of linguistic mapping in Ukraine]. *Natsionalne kartohrafuvannia: stan, problemy ta perspektivy rozvytku – National mapping: state, problems and prospects of development* (pp. 72–79). Kyiv [in Ukrainian].

4. Karpenko, O.Yu. (2006). *Problemy kohnityvnoi onomastyky [Problems of cognitive onomastics]*. Odesa [in Ukrainian].
5. Kolesnyk, N. (2006). Vyiv polikulturnosti bukovyntsyv u folklornomu imennyku [The manifestation of multiculturalism of the Bukovinians in the folklore onomasticon]. *Bukowina. Tradycje i współczesność – Bukovina. Traditions and modernity* (pp. 207–211). Pila–Czerniowce–Suczawa [in Ukrainian].
6. Kolesnyk, N. (2009). Dunaiskyi narodnopisennyi tsykl: do problemy prabatkivshchyny sloviań [Danube People's Song Fokllore Cycle: to the Problems of the Ancestral Slavs]. *Sostoianie i problemi blgarskata na onomastika: materiali ot Mezhdunarodna nauchna konferentciia «Slavianska i balkanska onomastika», posvetena na 70-godishninata ot rozhdenieto na prof. dfn Liudvig Selimski (Veliko Trnovo, 25–26 septemvri, 2009) – State and Problems of Bulgarian Onomastics: Materials from the International Scientific Conference «Slavic and Balkan Onomastics», dedicated to the 70th anniversary of the birth of Prof. Ludwig Selimski (Veliko Tarnovo, September 25–26, 2009).* (pp. 423–433). Veliko Trnovo [in Ukrainian].
7. Kolesnyk, N. (2017). Etnonimy yak odyń iz zasobiv predstavleniia opozytsii «svii – chuzhyi» (na materiali bukovynskoho pisennoho folkloru) [Ethnonyms as one of the means to present the opposition native – foreign (based on Bukovynian Song Fokllore)]. *Bukowina. Inni wśród swoich – Bukovina. Others among his* (pp. 57–72). Warszawa–Zielona Góra–Pila [in Ukrainian].
8. Kolesnyk, N. (2012). Kros-kulturnyi aspekt vyvchennia vlasnykh nazv (na materiali pisennoho folkloru sloviań) [Cross-cultural aspect of proper names study (based on slavic song folklore)]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii filolohichna – Bulletin of Lviv University. Series philological*, 56, 1, 297–305. Lviv [in Ukrainian].
9. Kolesnyk, N. (2017). *Onimiiia ukrainskoi narodnoi pisni [Onimy Ukrainian folk song]*. Chernivtsi [in Ukrainian].
10. Kolesnyk, N. (2013). Osnovni zasady stvorennia slovnyka [The Main Principles for Making a Dictionary of Folk Onyms]. *Naukovyi visnyk Skhidnoievropeiskoho natsionalnogo universytetu imeni Lesi Ukrainky. Filolohichni nauky. Movoznavstvo – Scientific bulletin of the Lesia Ukrainka Eastern European National University. Philological Sciences. Linguistics*, 25 (274), 9–15. Lutsk [in Ukrainian].
11. Kolesnyk, N. (2011). Problema zistavnoho vyvchennia folklornykh vlasnykh nazv (na materiali ukrainskykh i rumunskykh narodnykh pisen [The problem of comparative study of folklore proper names (based on the material of Ukrainian and Romanian folk songs)]. *Simposium international. Grigoge Bostan – 70. Probleme actuale de filologie romana* (Chernivtsi, October 10–12, 2011). (pp. 412–426). Chernivtsi [in Ukrainian].
12. Kolesnyk, N. (2008). Pro vazhlyvist linhoheohrafichnoho aspektu vyvchennia folklornoї onimii [On the Importance of Folklore Onyms Studies in Linguistic and Geographical Aspects]. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu. Slovianska filolohiia – Scientific herald of Chernivtsi University. Slavic philology*, 428–429, 68–72. Chernivtsi [in Ukrainian].
13. Kolesnyk, N. (2010). Spetsyfika semantyky folklornoї vlasnoi nazvy z pohliadu zberezheniia v nii davnykh smysliv [On specific features of folklore name semantic structure and its capacity to retain old senses]. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu. Slovianska filolohiia – Scientific herald of Chernivtsi University. Slavic philology*, 506–508, 260–266. Chernivtsi [in Ukrainian].
14. Kolesnyk, N.S. (2014). Struktura statti v slovnyku folkloronimiv (na materiali bur-latskykh ta naimytskykh pisen) [The Structure of a Dictionary Entry in Folkloreonyms Dic-

tionary (based on burlak and labourers' songs)]. *Naukovyi visnyk Skhidnoievropeiskoho natsionalnogo universytetu imeni Lesi Ukrainky. Filolohichni nauky. Movoznavstvo – Scientific bulletin of the Lesia Ukrainka Eastern European National University. Philological Sciences. Linguistics*, 2 (279), 7–14. Lutsk [in Ukrainian].

15. Kolesnyk, N. (2012). Teoretychni pidvalyny ta pryntsypy leksykohrafichnoho opratsiuвання folkloronimiv [Theoretical foundations and principles of lexicographic processing of Folkloreonyms]. *Y slovo Vashe otzovetsia – And your word will be rejected* (pp. 235–242). Kyiv [in Ukrainian].

16. Kolesnyk, N. (2009). Folkloronim Dunai ta problema etnogenezu sloviań [Folkloreonym the Danube and the Problem of Ethnogenesis of Slavs]. *Ukrainska mova sered inshykh slovianskykh: etnolohichni ta hramatychni parametry: materialy Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii (5–6 lystopada, 2009) – Ukrainian language among other Slavic: ethnological and grammatical parameters: Materials of the International Scientific Conference (November 5–6, 2009)*. (pp. 214–222). Kryvyi Rih [in Ukrainian].

17. Kolesnyk, N. (2003). Funktsionuvannia leksemy Dunai u slovianskomu folklori. [Functioning of the Danube in Slavic folklore]. *Z badań nad polsko-ukraińskimi powiazaniami jezykowymi: materiały z Mędzynarodowej Konferencji Naukowej (Kazimierz Dolny, 26–27 kwietnia, 2002) – The Polish-Ukrainian language was supposed to be published in the following languages: Materials of the International Scientific Conference (Kazimierz Dolny, May 26–27, 2002)*. (pp. 153–164). Lublin [in Ukrainian].

18. Petrova, I.A. (2001). *Paradigmaticheskie otnosheniia imen sobstvennykh i sposoby onomasticheskoi nominatsii geroev v folklornom tekste [Paradigmatic relations of proper names and ways of onomastic nomination of characters in the folklore text]*. (Extended abstract of candidate's thesis). Volgograd [in Russian].

19. Nepokupnyi, A.P. (Ed.). (1986). *Teoriia i metodika onomasticheskikh isledovaniï [Theory and methods of onomastic research]*. Moskva [in Russian].

20. Borek, H. (1982). Zadania i potrzeby leksykografii onomastycznej w Polsce [Tasks and needs of onomastic lexicography in Poland]. *Onomastica – Onomastics*, 27, 128–138 [in Polish].

21. Kolesnyk, N. (2010). Bukowińska toponimika folklorystyczna w aspekcie lingwistyczno-kulturowym [Bukowińska folklore toponymy in the linguistic and cultural aspect]. *Bukowina. Integracja społeczno-kulturowa na pograniczu – Bukovina. Socio-cultural integration on the border* (pp. 119–129). Warszawa–Wrocław–Zielona Gra–Piła [in Polish].

22. Kurzova, Z. (1979). Męskie imiona zdrobnięte i spieszczone w pieśniach ludu polskiego (na podstawie «Dzieł wszystkich» Oskara Kolberga) [Male names diminutive and spoiled in songs of the Polish people (based on Oskar Kolberg's «All Works»)]. *Onomastica – Onomastics*, 15, 234–281 [in Polish].

KOLESNYK Natalia – Doctor of Philological Sciences, Associate Professor, Department of History and Culture of the Ukrainian Language, Yuriy Fedkovich Chernivtsi National University, 2, Kotsyubinskogo, Chernivtsi, 58012, Ukraine (nkolesnyk@yahoo.pl)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3396-9120>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4557.2018.42.151926>

BASIC RESEARCH METHODS OF FOLKLORONYMS

Abstract. *Scientific and linguistic methods are the methodological basis of studying folklore onyms. The main research method is descriptive which is represented by observation, interpretation and generalization. Inventorying and material classification should be done first prior to the linguistic analysis of folklore onomastics. When we deal with the most ancient layers of proper names – mythonyms and theonyms – it is useful to use the technique of language attribution which gives the opportunity to summarize the antiquity of Ukrainian onym lexicon source and main tendencies of its development.*

Folklore onomastics is the unity of different epoch onym layers so it is efficient to use the stratigraphy analysis elements. To join congeneric and distinguish heterogeneous onomastic material the differential and genetic analyses are used.

The usage of the technique of the name reconstruction and their forms is necessary for the revealing of the semantic peculiarities of folklore onyms, the nature of the ancient folklore onym layers. For this purpose it is also sufficient to use etymological analysis with the elements of word-building and structural.

The elements of formant analysis can be used to reveal common pagan and Christian formants which give the evidence for the general conclusion about the semasiological heredity, Ukrainian onym duration which is certified by folklore texts.

Advanced is supposed the onym map formation. The determination of their areal distribution gives the ability to speak not only about our system of proper names at different stages of its development but also to compare it with the similar systems of other people that will clear up the peculiarity of formation conditions and formation of the properly national folklore onyms.

Statistic calculation clearly illustrates certain onomastic concepts and hypothesis and the frequency fact of onomastic phenomenon is the certification of its typical nature.

Folklore onym is an integral part of folklore text that is why the textologic analysis is one of the most important. The development of onomastic studio especially folklore onomastic is perspective in the sphere of anthropocentric paradigm, during the material analysis language factors should be considered in the connection with folklore and ethnographic data; while revealing natural phenomena of Ukrainian folklore nomination it is of vital necessity to use the manner of Ukrainian world categorization.

Key words: *a folkloreonym, folklore onomastics, linguistic method, methodology of research.*

Стаття надійшла до редакції 10.11.2018 р.